

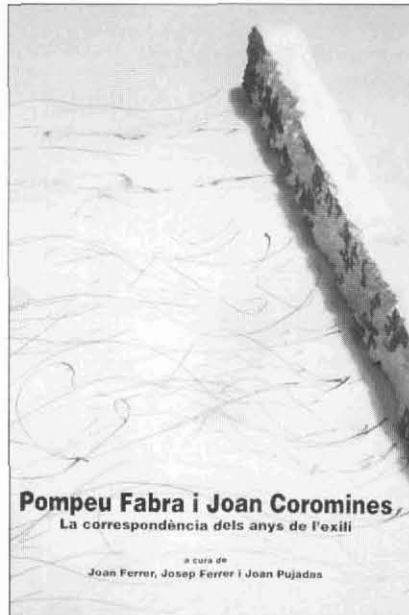
Noves cartes de Fabra a l'exili

per Jordi Manent i Tomàs

FERRER, JOAN; FERRER, JOSEP
I PUJADES JOAN

Pompeu Fabra i Joan Coromines. La correspondència dels anys de l'exili

Fundació Pere Coromines i Curial
Edicions Catalanes,
col·lecció «Textos i Estudis»,
Barcelona 1998.
Col·lecció Narrativa Catalana



De mica en mica anem descobrint en detall la vida de Mestre Fabra durant els anys d'exili, compresos entre 1939 i 1948. L'anomenat «trio de Pineda» ens ofereix aquesta vegada un interessant volum que comprèn tota la correspondència coneguda fins ara entre els dos més grans lingüistes de la llengua catalana del segle xx: Pompeu Fabra i Joan Coromines. El llibre inclou, també, treballs del Mestre que restaren inèdits després de la seva mort, però que Coromines conservà i que ara s'han recuperat.

L'epistolari consta d'un total de 35 cartes, 6 de les quals són de Fabra adreçades a Coromines, i unes altres 9, de Coromines a Fabra. Pel que fa a les 20 missives restants, es tracta de correspondència entre Fabra o Coromines amb tercers, com ara amb el lingüista suís Jakob Jud, a qui Fabra recomana que prengui Coromines com a deixeble, o Ferran Rahola, gendre de Pompeu Fabra.

La primera carta d'exili del Mestre dirigida al seu deixeble Coromines data del 8 d'abril de 1939, temps en què Fabra residia a l'Illa del Riberal (Ille-sur-Tet). La darrera lletra entre els dos lingüistes data del 8 de desembre de 1948, disset dies abans de la mort de Fabra. Coromines respon al Mestre sobre un seguit d'esmenes que aquest s'havia proposat de fer en el *Diccionari general*. Fabra comenta alguns dubtes al seu deixeble predilecte i espera la seva aprovació pel que fa a les solucions proposades. En la carta anterior, Fabra li diu: «Vet ací, després d'un silenci que les circumstàncies han fet molt més llarg que no podia preveure, una lletra que és la primera d'una sèrie que em proposo escriure-us sobre les esmenes a fer en el *Diccionari General* i que cal, naturalment, sotmetre a l'aprovació de l'Institut.» Malauradament aquesta fou la primera i darrera carta de la

sèrie; la mort del Mestre estroncà la correspondència.

Però l'epistolari té, a part de l'alt interès filològic, altres aspectes molt destacables: les penúries típiques de l'exili (gana, allotjament...), les referències a la formació de la Fundació Ramon Llull, la diàspora de la plana major dels exiliats catalans, la vida de Coromines a l'exili, les històries del reflatat Institut d'Estudis Catalans a Catalunya, l'homenatge als vuitanta anys de Fabra, etc., etc. Es tracta, doncs, d'unes cròniques epistolars interessantíssimes que toquen el vessant històric, humà i filològic de tota una època.

D'altra banda, cal fer un clar esment de les altres parts del llibre. Els curadors de l'obra han cregut convenient —molt encertadament, no cal dir-ho— d'aplegar-hi altres «papers dispersos». Així hi trobem l'article inacabat de Fabra titulat *Grafia dels mots composts, sintetitzats o no, amb guionet o sense*. Es tracta d'un seguit d'observacions a l'espinosa qüestió del guionet que Fabra intenta de regularitzar i sistematitzar en un treball. A continuació un apèndix inclou unes *Llistes d'exemples i altres notes, anomenades Papers solters*. I més endavant hi descobrim les *Llistes d'esmenes al «Diccionari general»* i les *Esmenes a la «Gramàtica pòstuma» de Pompeu Fabra* (la de 1956, de l'editorial Teide), revisades per Joan Coromines.

És un gran encert dels curadors del volum haver publicat aquest recull de treballs i epístoles del Mestre en l'escaiença del cinquantè aniversari de la seva mort, tot just ara fa un any. És una gran demostració de la vigència de l'obra de Fabra en el nostre temps. ♦